

Брик Роман Степанович, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту і методології освіти Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА ЗМІЦНЕННЯ ЗДОРОВ'Я УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

В сучасних умовах розвитку суспільства, якому притаманне техногенне навантаження на природу, глобальне погіршення стану довкілля, загострення суперечностей між результатами діяльності людини і законами розвитку природи, проблема збереження та зміцнення здоров'я підростаючих поколінь набуває особливої актуальності

Провідні тенденції освіти у світі пов'язані з ідеєю створення умов для розвитку особистості. Мета сучасної школи – підготовка дітей до життя. Створення освітнього середовища для збереження та зміцнення здоров'я учасників освітнього процесу - основне завдання сучасної школи.

Поняття «освітнє середовище» є складним, багатовимірним і суб'єктивним. Існують різні підходи і точки зору на проблему освітнього середовища та його характеристик.

У тлумачному словнику дається таке пояснення поняттю «середовище»: оточення, сукупність природних і соціально-побутових умов, а також сукупність людей, пов'язаних спільністю цих умов, в яких протікає діяльність людського суспільства, організмів [3]. Словник С. Ожегова трактує «середовище», як заповнене просторово-наочне, природне і соціальне оточення людини, причому вказує, що несприятливе оточення не дає можливості особистості зростати та розвиватися [4]. Поняття «середовище» в широкому розумінні означає оточення.

Специфіка освітнього середовища та різні аспекти середовищної проблематики знайшли відображення у працях Н.Д. Гальскової, Н.Д. Коряковцевої, Е.В. Романова, В.А. Ясвіна.

У більшості зарубіжних досліджень освітнє середовище описується в термінах «ефективності школи». Аналіз праць науковців дав змогу виявити, що під терміном «освітнє середовище» у педагогіці розуміється сукупність умов, котрі впливають на формування і функціонування людини в суспільстві, на наочну і людську обстановку особистості, її здібностей, потреб, інтересів, свідомості.

У результаті теоретичного аналізу психолого-педагогічних досліджень освітнього середовища можна зробити висновок про існування декількох сучасних моделей освітнього середовища. Найбільшого поширення набула еколого-особистісна модель освітнього середовища В. Ясвіна, який вважає, що освітнє середовище - це система впливів і умов формування особистості за певним заданим зразком, а також система можливостей для її розвитку, які містяться у соціальному і просторово-предметному оточенні [5].

У моделі Г. Ковальова освітнє середовище складається з таких компонентів:

- фізичне оточення – шкільне приміщення, його дизайн, розмір і просторова структура навчальних помешкань, умови для переміщення і розміщення учнів;
- людський фактор – добір учнів, наповнюваність класів та груп і його вплив на соціальну поведінку учнів, особливості й успішність учнів, етнічні особливості, якість підготовки вчителів, статево-вікова структура учнівського контингенту;
- програма навчання – новаторський характер змісту програм навчання, технології навчання, стиль і методи навчання, форми навчальної діяльності, характер контролю [2].

Плануючи організацію освітнього середовища в закладах освіти необхідно брати до уваги теорію розвитку дитини, описану в працях багатьох відомих вітчизняних і зарубіжних авторів (Е. Еріксон, Л. Виготський, Ж. Піаже та ін.).

Однією з основних концептуальних засад реформування в межах Нової української школи є створення сучасного освітнього середовища. Змінюються просторово-предметне оточення, програми та засоби навчання, зростає частка проектної, командної, групової діяльності у педагогічному процесі. Відповідно урізноманітнюються варіанти організації навчального простору в класі. Крім класичних варіантів, використовуються новітні, наприклад, мобільні робочі місця, які легко трансформувати для групової роботи. Планування і дизайн освітнього простору школи спрямовуються на розвиток дитини та мотивації її до навчання. Освітній простір Нової української школи не обмежується питаннями ергономіки. Організація освітнього простору навчального кабінету потребує широкого використання нових ІТ-технологій, нових мультимедійних засобів навчання, оновлення навчального обладнання, що здійснюється через осередки:

- осередок навчально-пізнавальної діяльності з відповідними меблями;
- змінні тематичні осередки, в яких розміщуються дошки/фліп-чарти/стенди тощо;
- осередок для гри, оснащений настільними іграми, інвентарем для рухливих ігор;
- осередок художньо-творчої діяльності з поличками для зберігання приладдя та стендом для змінної виставки дитячих робіт;
- куточок живої природи;
- осередок відпочинку з килимом для сидіння та гри, стільцями, кріслами-пуфами, подушками з м'яким покриттям;
- дитяча класна бібліотечка;
- осередок вчителя, оснащений столом, стільцем, комп'ютером, полицями/ящиками, шафами для зберігання дидактичного матеріалу тощо [1].

Здорове й безпечне освітнє середовище школи є основою якісної освіти. Обґрунтовано доведено, що провідна роль у створенні освітнього середовища належить педагогові. Освітнє середовище разом зі зміною

соціального оточення динамічно трансформується, тому педагоги спроможні його змінювати адекватно новим вимогам, необхідно системно застосовувати інноваційні педагогічні підходи до організації освітнього процесу.

Учитель, володіючи сучасними педагогічними знаннями, у постійній взаємодії з учнями, їхніми батьками, медичними працівниками та шкільним психологом, планує й організовує свою діяльність з урахуванням пріоритетів збереження та зміцнення здоров'я всіх суб'єктів освітнього процесу. У своїй роботі він звертається до різноманітних педагогічних технологій.

Саме заклад освіти має стати тим середовищем, що сприяє усвідомленню кожною дитиною цінності життя й здоров'я, у якому створюються умови здорової життєдіяльності, гармонійного розвитку особистості, вчасного задоволення її актуальних потреб. У системі шкільної освіти мають зосередитися різні форми профілактичної, діагностичної, корекційної, реабілітаційної роботи для різних категорій учнів.

Отже, створення здоров'язберігаючого середовища процес, який вимагає чіткого усвідомлення усіма суб'єктами освітнього процесу значущості відповідального ставлення до власного здоров'я. Таке середовище має забезпечувати не лише збереження та зміцнення здоров'я дітей, а й формування культури здоров'я.

Список використаних джерел

1. Методичні рекомендації щодо організації освітнього простору Нової української школи, затверджені наказом МОН від 23.03.2018 № 283. - Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-zatverdzhennya-metodichnih-rekomendacij-shodo-organizaciyi-osvitnogo-prostoru-novoyi-ukrayinskoyi-shkoli>
2. Гонтаровська Н. Освітнє середовище як фактор особистості дитини: [монографія] / Н. Гонтаровська. – К.: Дніпро – VAL, 2010. – 623 с.
3. Глумачний словник сучасної української мови: Загальноживана лексика / за заг. ред. В. Калашника. – Х. : ФОРМ Співак, 2009. – 960 с.

4. Толковый словарь русского языка / С. И. Ожегов, Н. Ю. Шведова. – М. : Азбуковник, 1997. –944 с.
5. Ясвин В. А. Образовательная среда от моделирования к проектированию / В. А. Ясвин. - М.: Смысл, 2001. - 366 с.